

מראי מקומות - בבא מציעא כ"ד

מצאתי, והלה אומר ב' בדין היו, ובכה"ג שפיר הוי סימן.

(ו) **המציל מן הארי וכו' מפני שהבעלים מתייאשים מהם - כ' הריטב"א בשם תוס',** דהא ד"מפני בעלים מתייאשים מהם" קאי אסיפא, דמקומות שרבים מצויין שם, דאילו בזוטו של ים ובשלוליתו של נהר אין צריך ליאוש, דאפי' אם צווח שאינו מייאש, הרי כיון דאבודה ממנו ומכל אדם, הרי התורה התירו למוצאו. אבל הריטב"א עצמו כ' דאין צריך לזה, די"ל דשפיר קאי על הרישא, דמה שהתורה התירה בזוטו של ים וכו', היינו גופא משום יאוש, דודאי הבעלים מתייאשים. ואע"ג דצווח דאינו מייאש, אין בכך כלום, דשקורי משקר, או בטלה דעתו אצל כל אדם.

(ז) **המוצא בסרטיא ופלטיא - כ' הרשב"א** דזהו דוקא, אבל בסתם רה"ר אין הדין כן, רק דוגמא דסרטיא ופלטיא, דרבים מצויים שם. אולם ע' בתוס' (ד"ה אם) דנקט דגם ברה"ר הדין כן, ולא נקט סרטיא ופלטיא אלא לאפוקי סימטא.

(ח) **כי קאמר רשב"א ברוב כנענים, אבל ברוב ישראל לא, וכו' - הק' המגן גבורים,** אם לא אמר רשב"א אלא ברוב כנענים, א"כ ל"ל רבים מצויים שם, תיפוק ל"ל דרוב כנענים הם. וצידד לתרץ דאם אין רבים מצויים שם, סבר הבעלים שהוא יהי' יכול לחזור וללקחו קודם ששום אמר ימצאנו, ולכן אינו מייאש. וע"ש עוד מש"כ בזה.

(ט) **מאן שמעת ל"י דאזיל בתר רובא - פי' תוס',** דהיינו לגבי מציאה, ואי"ז שייך לפלוגתא אם חיישינן למיעוט. וכ' החתם סופר שכן מבואר ברש"י בעמוד ב', דלא אזלי' בתר רוב כאן, לפי דממונא הוא. והעיר דלכאוי' אין לזה ענין דאין הולכין בממון אחר הרוב, דזהו רק כנגד מוחזק, אבל כאן לכאוי' אין מוחזק, וא"כ אין סברא שיהי' ממון חמור מאיסור. ולכן כ' דמה שאינו יכול לסמוך כאן על רוב כמו בעלמא, היינו ע"פ מש"כ תוס' בב"ב

(א) **מאי נפקא מינה, וכו' - פי' הפלפולא חריפתא** (ה', נ'), דאם הי' כוונת הגמ' לומר דמותר לשנות להני ג' דברים, הול"ל "בהני תלת מילי משנין", ומ"ש דקאמר דעבדי רבנן דמשני, אע"כ לומר דאי' ידעי' בי' וכו'.

(ב) **אי ידעי' בי' דלא משני אלא בהני תלת מהדרי' ל"י - ע' בשבת (קיד.)** דאי', איזהו ת"ח שמחזירין לו אבידה בטביעות עין, זה המקפיד על חלוקן להופכו. וכ' ההגהות אשר"י (כאן) דלא סגי בהא דאינו משנה דיבורו אלא בהני תלת דברים, וצריך גם שמקפיד להפוך חלוקן.

(ג) **אי' ידעי' בי' וכו' - ע' בסמ"ע** (חו"מ רס"ב, מ"ו) שכ' להסתפק אם בזמן הזה ג"כ יש לת"ח דין זה, מאחר שמצינו לענין כמה דברים שאין נוהגין דין ת"ח בזמן הזה, ע"ש שהביא כמה דוגמאות בזה. וע' בפתחי תשובה שהביא מהשבות יעקב (א', קס"ז) דאין ספיקו של הסמ"ע מוציא מידי ודאי של הרמ"א דפסק דין של ת"ח, ומבואר דס"ל דאף בזמן הזה כן, והטעם צ"ל שהוא משום דכיון דודאי אין האבידה של המוצא, א"כ למה יפסיד הת"ח חנם אף מספק, וע"ש עוד מש"כ בזה.

(ד) **וכפתי' ואודי - כ' הרא"ש** (ה') דהכפיי' הי' בשוטים. וכ' החפץ חיים (הל' לשון הרע, כלל ז', באר מים חיים אות ל"א) דלכאוי' משמע מכאן דאף יכול להכותו ע"י השערה ודברים הניכרים בלבד. אבל כ' דזה ודאי אינו, אלא מה דהיו יכולים להכותו כאן הוא משום דמר זוטרא הי' בית דין, ובכח בית דין הי' יכול להכותו לפי צורך שעה, וכמו שמפורש בכמה מקומות.

(ה) **אבל מצאן שנים שנים חייב להכריז - פרש"י,** דמנין הוי סימן. ולכאוי' ק', הרי אמרי' לעיל (כ:) דמנין שנים לא הוי סימן. וכ' הריטב"א דשאני הכא, דשם כל הסימן הי' המנין, ובכה"ג לא הוי מנין שנים סימן. אבל כאן, המוצא אומר או דגים מצאתי או מחטין

בעמוד א' שכ' דאע"פ שאינו יכול להחזיקו לעצמו, זהו משום דיכול לברר ע"י הכרזה, אבל מ"מ אינו צריך להכריז, ומשום דמסתמא של עכו"ם הוא, ולכן אם יכריז, יש לחוש שיבא עכו"ם ויהיב סימן, ונמצא שיחזיר האבידה לעכו"ם.

(ד) מי קתני הן שלו, אינו חייב להכריז קתני- ע' בהערות להגרי"ש אלישיב שהביא מש"כ היד אליהו דמשמע מכאן דלא כהב"ח, דס"ל דנהי שאין חיוב להחזיר אבידה להעכו"ם, מ"מ אינו נעשה של הישראל, וכאן משמע דאם הי' של עכו"ם, הול"ל הרי הן שלו. והיד אליהו הי' רוצה לחדש מכאן דגם הב"ח מודה דהישראל מותר להשתמש באבידת עכו"ם, אלא שאינו נעשה שלו. והעיר הגרי"ש דאף דלכאור' הביאור בהב"ח אמת הוא, אבל בלא"ה אין קו' מכאן על הב"ח, די"ל דכאן הגוי מייאש, דיודע הגוי דאף אם נמצא ע"י ישראל, אינו חייב להחזירו לו. וודאי לא אמר הב"ח דהיכא דהגוי מייאש שאין הישראל יכול להחזיקו לעצמו, וציוור של הב"ח הוא רק היכא דידוע שהגוי לא התייאש.

(טו) ת"ש דאמר ר' אסי מצא חבית יין בעיר שרובה כנענים מותרת משום מציאה וכו', בא ישראל ונתן בה סימן מותרת בשתי- ע' בחי' רעק"א (כג: ד"ה אמנם) שהעיר דלכאור' להצד דסימנים דרבנן, איך מהני לענין איסור והיתר, וא"כ איך מותר לשתות היין. ותי' דכיון דכל האיסור סתם יינם הוא מדרבנן, א"כ י"ל דשפיר מהני סימנים דרבנן. ועוד תי' דיתכן דר' אסי הי' מסופק אם סימנים דאורייתא או דרבנן, וכיון דאיסור סתם יינם הוא מדרבנן, א"כ אמרי' דספק דרבנן לקולא. אבל לפ"ז נמצא דאם נמצא דהדין הוא בבירור דסימנים דרבנן, א"כ יהי' הדין דבאמת אסור בסתם יינם, דלא תקנו דסימנים מהני אלא לענין אבידה.

(טז) מותרת בשתי- כ' הריטב"א, דדוקא כשנמצא סתומה, דאז אמרי' דודאי לא מצאה עכו"ם ושתה ממנו, דאם שתה, למה חזר וסותמה, אע"כ דלא שתה ממנו. אבל אה"נ, אם מצא חבית פתוחה, אסור לשתות ממנו.

(כג:): שאין לסמוך על הרוב היכא דיכול לברר ע"י הכרזה, וכיון דכאן יכול לברר, אין סומכין על הרוב דעלמא.

(י) אי במפוזרין, מאי אריא מקום שהרבים מצויין שם- יש להק', מה ס"ד דמקשן לאוקמי' במפוזרין. וכ' הריטב"א, דאולי ס"ל דנקט בהכ"נ וביהמ"ד דשכיחי רבנן טפי, דמהדרי לעשות לפני משורת הדין, וא"כ משו"ה לא מייאש, קמ"ל דלא.

(יא) דיתבי בהו כנענים- פרש"י, דמושיבין שם כנענים לשמור. והק' הריטב"א, מ"מ רוב ישראלים הם, ותפשוט דס"ל דאפי' ברוב ישראל הרי הן שלו. ותי' דכיון דגוים יושבים שם תדיר, כרבים נינהו, דכיון דיושבים בקביעות, מחפשי תדיר, וממשמשין בכל אשר יש שם טפי מאותן שעוברים ושבים שם והולכים כפי דרכם, ואפי' אם העוברים ושבים הם כמה.

(יב) בטמון- כ' תוס' דהיכא דאי' רוב כנענים, אף בטמון מותר, דתלינן דכנענים הטמינה. והריטב"א פי' דאם רוב גוים הם, הישראל מייאש, דדרך של הגוים לחפוש באשפות ולגלות הטמון שם [ויהי' נפק"מ בין תוס' והריטב"א אם יודע שישראל הטמינה שם, דלפי תוס' יהי' חייב להחזיר, ולפי הריטב"א הרי הוא שלון].

(יג) ואיבעית אימא לעולם רבנן, מי קתני הן שלו, אינו חייב להכריז קתני- פרש"י, דמה שאינו חייב להכריז, היינו משום דכיון דרובא דכנענים הוא, דלמא דכנענים הוא, אבל שלו נמי לא הוא, דלא אזלי רבנן בתר רוב בממונא. ולכאור' יש לעי', מהכ"ת לחלק, אם אינם שלו, הרי לכאור' היינו משום שיש עליו חיוב השבה, וא"כ למה אינו חייב להכריז. וכ' בחי' הר"ן דמה דאינו חייב להכריז, היינו משום דכיון דרוב גוים שם, ממילא יכול לתלות בתר רוב כשאר איסורין, ולכן אינו מוטל עליו החיוב להשיב. ומה שאינו שלו, אי"ז משום דאין הולכין בממון אחר הרוב, שהרי זהו רק כנגד מוחזק, וכאן הרי אין הממון אתחזק ביד אחר. אלא הביאור הוא דמדרבנן בעלמא הוא, דתקנו רבנן דלא ניזיל בהא מילתא בתר רובא, כיון דאפשר שיבוא ישראל ויתן סימניה. וע"ע בחתם סופר

להחזיר, וכ' דבזוטו של ים אפי' לפנים
משורת הדין אינו, דלא מצינו ועשית הישר
והטוב אלא במקום שרוב גוים מצוין. והביא
מה שהביא הדרכי משה ראי' מהמרדכי הנ"ל,
דהי' צריך לתרץ דמיירי במוצא עני ובעל
האבידה עשיר, ומשמע דבלא"ה הי' שייך דין
ועשית הישר והטוב. ודחה התרומת הכרי
דלא קאי אהא דזוטו של ים, אלא דקאי אהא
דהשיב ר"נ לרבא במצא ארנקי במקום שרוב
גוים מצוים והלה עומד וצוח, נעשה כצוח
וכו'. והביא ראי' לזה מהא דדיו דשקיל
בשרא ושדי בי צוניתא דבר מריון, ואתא
לקמי' דאביי ואמר לי' זיל שקול לנפשך.
והרי בני בר מריון עשירים היו כדאי' בתוס'
בב"ב (יב:), וא"כ למה לא השיב להם
להחזירו משום ועשית הישר והטוב, אע"כ
משום דלא אמרי' כן אלא היכא דההיתר הוא
משום רוב גוים.

(כא) ש"מ הל' כרשב"א אפי' ברוב ישראל- כ'
הר"ן בשם הרשב"א דמכאן מוכח דלא כשי'
הבעל העיטור דאדם יכול לשלוח לחבירו
עוף שחוט ע"י גוי ולא חיישינן לאחלופי,
ומשום דחתיכה דישאל ידוע, דא"כ למה
אמרי' דהתירו לו משום דרוב ישראל הוא,
אפי' אם רוב עכו"ם יהי' מותר משום
דחתיכת ישראל הוא. אע"כ דלא אמרי'
דחתיכת ישראל ניכר אלא לענין גיד הנשה,
לפי שצריך חטיטה יתירה.

(כב) ר' יצחק נפחא אשכח קיבורא וכו'- העיר
בהערות להגרי"ש אלישיב, מהו החי' בציור
זה. וביאר דקמ"ל דקיבורא הוא דבר שמרגיש
ביד כשנאבדה ממנו, ולכן אין חוששין
דהו"ל יאוש שלא מדעת.

וע"ש עוד שהביא ממי שסבר דבאמת צריך
כאן חותם בתוך חותם.

(יז) מותרת משום מציאה למאי הלכתא- כ'
הריטב"א שאין לומר דנפק"מ אם בא ישראל
אח"כ, דזהו חי' הסיפא.

(יח) כיון דישאל סכרו לי' אימור מישאל נפל-
פרש"י, לפיכך חייב להכריז, ולא אמרי' יניח
כדאמרי' לעיל ברוב כנענים. והק' המהרש"א,
דהא למאי דקיימינן עכשיו, דהל' כרשב"א
ברוב גוים, א"כ הו"ל לרש"י לפרש דאמרי'
דמישראל נפל, ולכן לא תלינן דמעכו"ם נפל
והרי אלו שלו, ומ"ש יניח דנקט. וכ' רעק"א
דיתכן לומר דרשב"א ורבנן לא פליגי אלא
לענין יאוש, דהיינו אם יכולין לומר דהי'
יאוש היכא שיש כאן רוב גוים, אבל כ"ע
מודו דאין תולין ברוב גוים לומר דנפל מהם.
וא"כ, הי' ק' לרש"י, מ"ש דישאל סכרו לי'
דנקט, הרי אם כל הנדון הוא רק לענין יאוש,
א"כ אפי' אם גוים סכרו לי' לא הו"ל שלו,
דהא כיון דישאל כרו לי' ממילא לא הוי
יאוש, והכל תלוי ביאוש. וע"ז תי' רש"י דאם
לאו הא דסכרו לי' ישראל, נניח דלא הי' שלו,
דאינו יכול לתלות דשל עכו"ם הוא לענין
שיהי' שלו, אבל עכ"פ לא יהי' צריך להכריז,
דלזה עכ"פ יכול לתלות דשל עכו"ם הוא,
ולכן צריכין לומר גם דישאל סכרי לי', לומר
דלא רק דאינו שלו, אלא דאף צריך להכריז.

(יט) לפנים משורת הדין- כ' המרדכי (רנ"ז)
דהיינו דכופין אותו לעשות לפנים משורת
הדין אם היכולת בידו לעשות, דהיינו דעשיר
הוא. אולם לשון הרמב"ם (גזילה ואבידה
י"א, ז') הוא "אע"פ שהיא שלו, הרוצה לילך
בדרך הטוב והישר, ועושה לפנים משורת
הדין, מחזיר את האבידה לישאל כשיתן את
סימניה".

(כ) הרי אלו שלו, והלא עומד וצוח, נעשה
כצוח על ביתו, וכו'- כ' המרדכי (רנ"ז) בשם
הראב"י, דאף דכ' לעיל דכייפינן לעשות
לפנים משורת הדין, מ"מ י"ל דכאן אפשר
דהי' המוצא עני ובעל האבידה הי' עשיר.
וע"ע בתרומת הכרי (רנ"ט, ב') שהביא מה
שפסק השו"ע שם דלעולם אמרי' דטוב וישר